

7.4.2013

Tutke2-ohjausryhmä

Viite: 18.3.2013 Luonnos 3.4.2013 kuulemistilaisuutta varten

AMMATILLISTEN TUTKINTOJEN KOKONAISUUDESTA

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta kiittää mahdollisuudesta lausua kannanottonsa ammatillisten tutkintojen kokonaisuudesta. Viitekirjeessä pyydettyä lausuntona Turvallisuusalan tutkintotoimikunta esittää kunnioittaen yleisesti seuraavaa:

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta pitää tärkeänä sitä, että tutkintoja kehitetään ja tutkintorakennetta selkeytetään. Tutkintavaikeuksien välttämiseksi on hyvä asia, että tutkintojen rakennetta, toteutusta ja rahoitusta säätelevät ohjeet, määräykset ja lainsäädäntö tehdään mahdollisimman yhteensopivaksi keskenään. Turvallisuusalan tutkintotoimikunta pitää tarpeellisena, että jatkossakin uudistettuja tutkintoja ja niiden vaikutusta myös muuhun lainsäädäntöön sekä työelämään ja saatuja kokemuksia arvioidaan ja että mahdolliset epäkohdat korjataan viipymättä.

Lausunnon taustana Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 16.2.2012 ohjaus- ja työryhmän ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittämistä varten (TUTKE2). Tämä ohjausryhmä järjestää tutkintojärjestelmän kehittämiseen liittyvän kuulemistilaisuuden 3.4.2013.

Nyt esillä olevan hankkeen tavoitteena hankkeen asettamispäätöksen mukaisesti selkeyttää ja kehittää tutkintojärjestelmää ja siihen liittyviä linjauksia. Toimeksiannon mukaan muutokset ammatillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta koskeviin säädöksiin ja määräyksiin tulee valmistella siten, että uudistetut säädökset ja määräykset tulevat voimaan viimeistään vuonna 2014.

Sisällys

1. Ammatillisten tutkintojen kehittämisen tausta.....	3
2. Ammatillisen tutkintojärjestelmän tavoitteita ja kestoja koskevat kehittämissuunnat.....	3
3. Ammatillisen tutkinnon määrittely ja tutkintotyyppien erit kriteerit	4
4. Tutkintorakenteen valmisteluprosessi.....	5
5. Tutkintojen ja koulutusohjelmien / osaamisalojen nimet sekä tutkintonimikkeet.....	5
6. Tutkintojen laajuus.....	5
7. Perusteiden sisältö.....	5

1. Ammatillisten tutkintojen kehittämisen tausta

Työryhmän perustelumuistiossa todetaan, että ”*Ammattitutkintoja koskevassa laissa alettiin ensimmäistä kertaa säädellä osaamisen kokonaisuuksia, ei osaamista kehittävästä koulutusta.*” Tämä on linjauksena hyvä ja kannatettava, mutta toteutuuko se nykyisessä näyttötutkintojärjestelmässä? Perustelumuistiossa todetaan myös, että ”*osaamisperusteisuus näkyy vahvasti tutkinnoissa. Tutkinnon osat suunnitellaan työelämän toimintakokonaisuuksien pohjalta, ja ammattitaitovaatimukset on määritelty työelämässä vaadittavana osaamisena.*”

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta toteaa, että turvallisuusalan ammatillisten tutkintojen perusteissa tämä ei täysin toteudu. Esimerkiksi vartijan ammattitutkinnon perusteissa on osa valinnainen osa piirivartiointi- ja hälytystehtävät, jossa tutkinnon osan nimen mukaisesti mitataan osaamista hälytystehtävissä. Tutkintoon kuuluu kuitenkin esimerkiksi paikallisvartiointi ja vastaanottopalvelut -osat, joissa ei mitata osaamista hälytystehtävissä, vaikka molempiin työtehtäviin hälytysten tarkistaminen ja toiminta hälytystehtävissä kuuluu keskeisesti. Tässä on yksi esimerkki siitä, että tutkintojen perusteet eivät vastaa täysin työelämän tarpeita.

Tulevaisuudessa ehdotamme, että tutkintojen perusteiden laadintatyötä ei teetetäisi opettajajohtoisesti, millä varmistettaisiin aito työelämäosaaminen myös perusteiden laadintavaiheessa. Tutkintojen perusteiden laadintaan asetettavan työryhmän kokoonpanossa tulee olla edustettuna laajasti alan tärkeimmät sidosryhmät ja muut näyttötutkintojärjestelmän keskeiset toimijat.

2. Ammatillisen tutkintojärjestelmän tavoitteita ja kestoja koskevat kehittämislinjat

Muistiossa todetaan, että ”*työelämä on muuttumassa, muuttuu myös oppimisympäristö. Työllä on yhä suurempi merkitys oppimisympäristönä, ja sen hyödyntäminen osaamisen osoittamisen perustana on keskeistä.*” Muistiossa todetaan myös, että ”*yksilöitä palvelevan, joustavan tutkinnon suorittamismahdollisuuden ohella ammatillisen tutkintojärjestelmän ensisijainen tavoite on tuottaa työmarkkinoille osaavaa työvoimaa.*”

Turvallisuusalan tutkintotoimikunnan mielestä työelämälähtöisyys ja osaavan työvoiman turvaaminen on tutkintojen kehittämisessä keskeinen tavoite. Nykyiset koulutus- ja rahoitusjärjestelmät kannustavat kuitenkin tutkinnon järjestäjiä järjestämään koko suorittajaryhmälle homogeenisia valmistavia koulutuksia, joissa ei tutkinnon suorittajan henkilökohtamista ole todellisuudessa toteutettu.

Työryhmän perustelumuistiossa todetaan, että ”*uudenlaisia osaamistarpeita syntyy entistä enemmän toimialojen rajapinnoille. Tutkintorakenteen ja tutkintojen joustavuuden lisääminen parantaa mahdollisuuksia reagoida aiempaa nopeammin työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin.*”

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta on tästä samaa mieltä.

Muistiossa todetaan, että ”nykyisin ammatillisessa peruskoulutuksessa voidaan lukea hyväksi muualla opittua, ei järjestelmä kaikilta osin tue aiemmin opitun tunnistamista ja tunnustamista.”

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta on edellä esitetyn kanssa samaa mieltä. Jotta osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen toteutuisi aiempaa paremmin, tulisi viranomaisen laatia kattavat ja selkeät ohjeet osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen avuksi tutkintotoimikuntien työlle.

3. Ammatillisen tutkinnon määritelmä ja tutkintotyyppien eri kriteerit

Muistiossa todetaan, että ”*Ammatillisten tutkintojen kokonaisuus, ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot rakentuvat työelämän osaamisvaatimusten osalta toimialoittain eri tavoin. Osalla toimialoista osaamistarpeet muodostuvat hierarkkisesti siten, että ammattitutkintojen osaamisvaatimukset rakentuvat ammatillisten perustutkintojen päälle ja vastaavasti erikoisammattitutkinnot ammattitutkintojen tuottaman osaamisen päälle.*”

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta näkee tämän samalla tavalla. Tällä hetkellä turvallisuusalan tutkinnoissa tämä linjaus ei toimi, koska tutkintojärjestelmässä ei ole tosiasiallisesti huomioitu osaamisvaatimuksen rakentumista aiempien tutkintojen päälle. Turvallisuusalan tutkintojen tulisi olla toisiaan tukevia kokonaisuuksia. Tällä hetkellä perustutkinto on näkemyksemme mukaan ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista erillään oleva kokonaisuus.

Työryhmän perustelumuistiossa todetaan, että ammatillisen tutkinnon suorittaja ”*toimii yrittäjämäisesti ja hänellä on valmiudet toimia yrittäjänä.*”

Turvallisuusalan tutkintotoimikunnan mielestä yrittäjämäinen toiminta on tärkeä ja tavoiteltava asia. Sinällään yrittäjänä toimiminen on mahdollista vain rajallisesti säädellyn elinkeinon alalla. Tästä seuraa, että tutkinnot tulisi muodostaa siten, että yrittäjyys-osa on mahdollinen perustutkinnossa ja erikoisammattitutkinnossa, mutta ei ammattitutkinnossa, koska vartijan ammattitutkinnon suorittanut henkilö ei voi saada oikeutta toimia liikkeen harjoittajana ennen kuin hän on suorittanut säädetty lisäopinnot. Perustutkinnon ja erikoisammattitutkinnon suorittanut henkilö voi puolestaan toimia koulutuksensa jälkeen yrittäjänä, jolloin yrittäjyysosa on näissä tutkinnoissa perusteltu. Vartijan ammattitutkinnossa yrittäjyysosa voi olla valinnaisena, mutta näyttötutkintojärjestelmän työelämälähtöisyyden tavoitteen mukainen se ei kuitenkaan ole millään mittareilla arvioituna.

Työryhmän perustelumuistiossa todetaan, että ”*TUTKE2-jatkovalmistelun aikana selvitetään mahdollisuus vähentää ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisten tutkinnon osien sirpaleisuutta kokoamalla tällä hetkellä erilliset suppeat tutkinnon osat laajemmiksi temaattisiksi kokonaisuuksiksi.*”

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta pitää tätä erittäin kannatettavana toimintana.

4. Tutkintorakenteen valmisteluprosessi

Tutkintorakenteen valmistelussa turvallisuusalan tutkintotoimikunta esittää, että tutkintojen valmistelussa huomioidaan koko yksityisen turvallisuusalan elinkeinotoiminta yhdenvertaisesti. Tällä hetkellä esimerkiksi sähkö- ja automaatiotekniikan perustutkinnoissa, sähköasentajan ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa on yksityisen turvallisuusalan säädösperustaan (turvasuojaustoiminta) keskeisesti liittyviä osia. Tutkintojen perusteissa ei kuitenkaan ole huomioituna voimassa olevan lainsäädännön vaatimuksia kyseisissä työtehtävissä. Tämä osoittaa puutteellisen valmistelun lisäksi sen että tutkinnon perusteet tulisi valmistella aiemmin esittämämme ajatusten perusteella työelämävetoisissa työryhmissä, jolloin ammatissa käytännössä hallittavat osaamisvaateet välittyvät myös tutkinnon perusteisiin.

5. Tutkintojen ja koulutusohjelmien / osaamisalojen nimet sekä tutkintonimikkeet

Turvallisuusalan tutkintojen nimikkeet ovat ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta toimivia, mutta turvallisuusalan perustutkinnon osalta ei. Tällä hetkellä perustutkinnon nimike ”turvallisuusvalvoja” on liian lähellä erikoisammattitutkinnon turvallisuusvalvoja -nimikettä. Tätä on hyödynnetty mm. markkinoimalla harhaanjohtavasti kolmivuotista perustutkintotasosta turvallisuusvalvojakoulutusta siten että koulutukseen hakeutuneille henkilöille on tullut mielikuva asiantuntijakoulutuksesta. Myöskään koulutuksen aikana tätä käsitystä ei ole korjattu.

Näkemyksemme mukaan perustutkinnon nimi tulee ehdottomasti muuttaa siten, että sitä ei ole sekoitettavissa erikoisammattitutkinnon nimikkeeseen. Tällä muutoksella varmistetaan tutkinnon suorittajille ja työelämälle annettava lisäinformaatio ja parannetaan myös opetuksen laadukkuutta ja markkinoinnin selkeyttä sekä lisätään tutkinnon arvostusta julkisuudessa.

6. Tutkintojen laajuus

Työryhmän perustelumuiotissa todetaan, että *”tutkinnon perusteet sisältävät aina vähintään yhden kaikille pakollisen ammatillisen tutkinnon osan ja valinnaisia tutkinnon osia.” Tällöin pakollisiksi määriteltujen tutkinnon osien avulla turvataan se, että kaikilla tutkinnon suorittaneilla on tutkintotyyppin kriteereiden ja vaativuustason mukainen alan ydinammattitaito.*

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta pitää tätä ajatusta hyvänä. Valinnaisuus mahdollistaa joustavamman tutkintorakenteen ja lisää työelämän kaipaamaa erikoistumisosaamista.

7. Perusteiden sisältö

”Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tutkinnon perusteet laaditaan edellä mainitun ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 13 §:n mukaisesti. Tutkinnon perusteet sisältävät” ... Turvallisuusalan tutkintotoimikunta toteaa, että lause on ilmeisesti

jäänyt valmistelijalta kesken muistiossa, joten yllä olevaan tutkintotoimikunta ei pysty tässä yhteydessä ottamaan kantaa.

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta toteaa kuitenkin että tutkintojen perusteiden sisältö on erittäin keskeinen ammatin kannalta, joten niihin tulee kiinnittää erityistä huomiota tutkintojen perusteita laadittaessa.

Muistiossa todetaan, että ”*opetussuunnitelman ja tutkinnon perusteiden sisällöt ovat tällä hetkellä jossakin määrin laajemmat kuin, mitä säädöksissä on todettu. Perusteissa saatetaan esimerkiksi toistaa muissa säädöksissä tehtyjä päätöksiä ja antaa määräyksiä, joiden antamiselle ei säädöksistä löydy suoraa valtuutta.*”

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta pitää erittäin tärkeänä, että tutkinnon perusteissa esitetyt asiat ovat voimassaolevien säädösten mukaisia ja perustuvat säädöksiä ja määräyksiä antavan viranomaisen toimivaltuuksiin.